<u>इतर मागास बहुजन कल्याण विभागाच्या संस्थांमधील (महाज्योती, अमृत, वनार्टी) स्पर्धा परीक्षा व पीएचडी फेलोशिप योजनांचे सुलभीकरण आणि प्रशासकीय प्रक्रिया पुनर्रचना (GPR) लागू करण्याबाबत.</u>

महाराष्ट्र शासन
इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : जीपीआर/ प्र.क्र.२०१/(ई-१९२१०७७)/संस्था
मोती महल, २ रा मजला,१९५, जे. टाटा रोड,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक :०५ नोव्हेंबर, २०२६.

प्रस्तावना;-

इतर मागास बहुजन कल्याण विभागाच्या अधिपत्याखाली कार्यरत महाज्योती, अमृत, वनार्टी या संस्थांअंतर्गत राज्यातील बहुजन, इतर मागासवर्गीय (OBC), विमुक्त जाती व भटक्या जमाती (VJNT) व ईडब्लूएस खुल्या प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांच्या विकासासाठी विविध स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षण व पी.एचडी. संशोधन फेलोशिप योजना राबविल्या जातात. सदर योजनांच्या विद्यमान अर्ज प्रक्रियेतील क्लिष्टता, मॅन्युअल कागदपत्रे अपलोड करण्याची पद्धत आणि प्रशासकीय स्तरावरील विलंबाचे दोष दूर करण्यासाठी प्रशासकीय प्रक्रिया पुनर्रचना (Governance Process Re-engineering - GPR) राबविण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यानुषंगाने थेट डिजिटल पडताळणी लागू करून योजनांच्या अंमलबजावणी प्रक्रिया अधिक सुलभ, गतिमान, पारदर्शक व विद्यार्थी केंद्रित होण्याकरीता शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय;-

राज्यातील महाज्योती, अमृत व वनार्टी या संस्थांच्या प्रशिक्षण व अर्थसहाय्य योजनांमध्ये एकसमानता, पारदर्शकता आणि गतिमानता आणण्यासाठी GPR प्रणाली अंतर्गत खालीलप्रमाणे योजना राबविण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

१. इतर मागास बहुजन कल्याण विभागाच्या अधिपत्याखालील महाज्योती, वनार्टी व अमृत या संस्थांतर्गत राबविण्यात येणाऱ्या योजनांचे सुसूत्रीकरण करून अनावश्यक योजना वगळून व एकसारख्या योजना एकत्रित करून पुढील प्रमाणे योजना सुधारीत करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

अ.क्र.	योजना	GPR पुर्वी योजना संख्या			GPR नंतर योजना संख्या		
१	स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षण योजना व अर्थसहाय्य योजना	महाज्योती	वनार्टी	अमृत	महाज्योती	वनार्टी	अमृत
		१८	१८	१३	२	२	२
२	पी.एचडी. संशोधन फेलोशिप योजना	१	१	१	सदर योजनेसंदर्भात स्वतंत्रपणे कार्यवाही करण्यात येत आहे.		
३	व्याज परतावा योजना	--	--	१	--	--	सदर योजनेसंदर्भात स्वतंत्रपणे कार्यवाही करण्यात येत आहे.

२. महाज्योती, वनार्टी व अमृत या संस्थांनी योजना राबवितांना अधिक कार्यक्षम, पारदर्शक, उत्तरदायी करण्याकरीता योजनांच्या प्रक्रियेतील फिल्ड्स, मंजूरी कार्यासने/ स्तर, कागदपत्रांची संख्या व कालावधी Annexure-A प्रमाणे कमी करण्यात आला आहे.

१) ऑनलाइन सिस्टीम तपासणी आणि पडताळणीद्वारे नागरिकांना शासकीय कार्यालयांत प्रत्यक्ष जाण्याची आवश्यकता नसावी.

२)अर्जाचा नमुना अत्यंत सोपा ठेवणे, आधार, महा-समन्वय किंवा इतर शासकीय डेटाबेसवरून शक्य ती सर्व माहिती आपोआप (Auto-fill/Auto-fetch) उपलब्ध करून देणे.

३) कागदपत्रांची संख्या कमी करणे, अनिवार्य कागदपत्रांची संख्या किमान ठेवणे. शासकीय डेटाबेस (API Interoperability /DigiLocker) द्वारे उपलब्ध होणाऱ्या कागदपत्रांसाठी नागरिकांकडून प्रत्यक्ष प्रती न मागणे व स्व-घोषणापत्रास (Self-declaration) प्राधान्य देणे.

४) मंजुरीचे स्तर कमी करून प्रत्येक स्तरावरील जबाबदारी निश्चित करणे.

५) सर्व प्रकारच्या विद्यावेतन व शिष्यवृत्तीची रक्कम विद्यार्थ्यांच्या आधार संलग्न बँक खात्यावर थेट/ डीबीटी द्वारे जमा केली जाईल.

६) पहिल्या वर्षी सादर केलेले उत्पन्न व नॉन-क्रिमिलेअर प्रमाणपत्र विद्यार्थ्याच्या स्वयंघोषणापत्राच्या (Self-Declaration) आधारे संपूर्ण अभ्यासक्रम कालावधीसाठी वैध राहील.

७) तंत्रज्ञानाचा वापर करून अर्ज मंजुरीचा कालावधी कमी करणे.

३. राज्यातील विविध समाजघटाकांच्या शैक्षणिक, आर्थिक व सामाजिक विकासासाठी कार्यरत शासकीय संशोधन व प्रशिक्षण संस्थांच्या योजनांमध्ये एकसमानता आणण्यासाठी मा.मुख्यमंत्री सचिवालय यांची दि.१२.०८.२०२६ रोजीच्या आदेशन्वये प्रशासकीय प्रक्रिया पुनर्रचना (Governance Process Re-engineering - GPR) अभ्यासगट गठीत करण्यात आला आहे. उक्त अभ्यासगटाने महाज्योती, अमृत व वनार्टी या संस्थांनी सादर केलेल्या सेवा व योजनानिहाय सुधारित GPR प्रस्तावांचा आढावा घेऊन नवीन डिजिटल कार्यप्रवाह, सुधारित अर्ज, अर्जातील कागदपत्रे व मंजुरीचे स्तर प्रमाणित करून विभागांना सादर करणे आवश्यक आहे.

GPR अभ्यासगटाने मंजूर केलेल्या प्रस्तावांच्या अनुषंगाने आवश्यक ते प्रक्रियात्मक बदल, मंजुरीचे स्तर कमी करण्यासाठी तसेच परिपत्रके / मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यासाठी, ज्या बाबींमध्ये उच्चस्तरीय धोरणात्मक किंवा वैधानिक (Statutory/Legislative) सुधारणांची आवश्यकता नाही, अशा बाबींमध्ये संबंधित संस्थेला अधिकार प्रदान करण्यात येत आहेत. मात्र, धोरणात्मक प्रकरणात (Policy matters) शासनाची मान्यता घेऊन शासन निर्णय निर्गमित करण्याची कार्यवाही करावी.

४. तसेच GPR द्वारे नवीन कार्यप्रणाली कार्यान्वित करण्यात येत असल्याने महाज्योती, वनार्टी, अमृत या संस्थांनी त्यांच्या अधिपत्त्याखालील अधिकारी / कर्मचाऱ्यांना GPR प्रणालीच्या अनुषंगाने प्रशिक्षण द्यावे.

५. GPR अभ्यासगटाने मंजूर केलेल्या प्रस्तावांकरिता MahalT ने तातडीने ऑनलाईन प्रणाली, सुधारित डिजिटल कार्यप्रवाह, API एकात्मिकरण (API Integration) व पोर्टल मधील तांत्रिक बदल पूर्ण करुन सेवा अंतिम वापरासाठी तत्काळ उपलब्ध करून द्यावी.

६. सदर शासन ज्ञापन महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२६११०५१७२०१३११३४ असा आहे. हे शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

SUNIL BABURAO TUMBARE

Digitally signed by SUNIL BABURAO TUMBARE
DN: CN = SUNIL BABURAO TUMBARE, C = IN, S = Maharashtra, O = GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, OU = OBC DEPARTMENT
Date: 2026.11.05 17:21:42 +05'30'

(सुनिल तुंबारे)
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति, माहिती व आवश्यक त्या कार्यवाहीस्तव,

१. व्यवस्थापकीय संचालक, महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था -(महाज्योती), नागपूर
२. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र संशोधन, उन्नती व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), पुणे.
३. व्यवस्थापकीय संचालक, वसंतराव नाईक संशोधन व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (वनार्टी), नागपूर.

प्रत,

१. मा. मंत्री, इ.मा.ब.क. यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-१/२, मुंबई/नागपूर.
३. महालेखापाल (लेखापरिक्षा), महाराष्ट्र-१/२, मुंबई/नागपूर.
४. संचालक, लेखा व कोषागार, मुंबई.
५. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई.
६. स्थानिक निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई.
७. सचिव, इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग यांचे स्वीय सहायक
८. संचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण संचालनालय, पुणे
९. उप सचिव (अर्थसंकल्प/संस्था), इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१०.प्रादेशिक संचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग, पुणे.
११. सहायक संचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण, पुणे.
१२. जिल्हा कोषागार अधिकारी, पुणे.
१३. वित्त विभाग (व्यय-१४/अर्थसंकल्प-५), मंत्रालय,मुंबई
१४. नियोजन विभाग (कार्यासन-१४११/ कार्यासन-१४१३), मंत्रालय, मुंबई.
१५. कक्ष अधिकारी (अर्थसंकल्प)/लेखाअधिकारी(रोखशाखा), इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१६.निवड नस्ती (कार्यासन संस्था).

Annexure-A

List of 12 VANRATI schemes rationalized into 1 umbrella scheme: VANARTI Training scheme

1. Pre-Examination Training for Union Public Service Commission (UPSC) – Marathi Medium Maharashtra / English Medium, Delhi
2. Pre-Examination Training for Maharashtra Public Service Commission (MPSC) – State Services Examination
3. Pre-Examination Training for Maharashtra Public Service Commission (MPSC) – Combined Group B & C Examination
4. Pre-Examination Training for MBA-CAT/CMAT-CET Examination
5. Pre-Examination Training for UGC NET/CSIR/MH-SET Examination
6. Pre-Examination Training for Military Recruitment Examination
7. Pre-Examination Training for Maharashtra Engineering Services Examination
8. Pre-Examination Training for Staff Selection Commission (SSC-CGL) Examination
9. Pre-Examination Training for IBPS Banking/PO/LIC/AAO Examinations
10. Pre-Examination Training for Railway Recruitment Examination
11. Pre-Examination Training for TAIT Examination
12. JEE NEET / MHT CET Online Pre-Examination Training

VANRATI Training Scheme			
Sr. No.	**GPR Output**	**Existing**	**Proposed - GPR**
1	Pre-application Visit	No	No
2	Number of fields in Application Form	43	27
3	Number of Mandatory Fields in common form	37	30
4	Number of fields pre-fetched/auto-filled	0	37 (Including conditional fields)
5	Number of Documents	10	1
6	Number of Documents pre-fetched	0	9
7	Application / Service Fee (₹)	0	0
8	Fully digital submission	Yes	Yes
9	On-ground Verification required	No	No
10	Number of approval desks	30	4
11	Physical file / document movement required	Yes	No
12	Digital delivery of benefit	No	No
13	Timeline till application approval	45 days	20 days

List of 6 VANARTI schemes rationalized into 1 umbrella scheme: VANARTI financial assistance scheme

1. UPSC Civil / Other Group A Services Mains Financial Assistance
2. UPSC Civil / Other Group A Services Interview Financial Assistance
3. MPSC State/ Other Group A Services Mains Financial Assistance
4. MPSC State/ Other Group A Services Interview Financial Assistance
5. MPSC Secondary Services Mains Financial Assistance
6. MPSC Secondary Services Interview Financial Assistance.

VANRATI Financial Assistance Scheme			
Sr. No.	**GPR Output**	**Existing**	**Proposed - GPR**
1	Pre-application Visit	No	No
2	Number of fields in Application Form	32	18
3	Number of Mandatory Fields in common form	31	21
4	Number of fields pre-fetched/auto-filled	0	23 (Including conditional fields)
5	Number of Documents	9	9
6	Number of Documents pre-fetched	0	6
7	Application / Service Fee (₹)	0	0
8	Fully digital submission	No	Yes
9	On-ground Verification required	No	No
10	Number of approval desks	23	4
11	Physical file / document movement required	Yes	No
12	Digital delivery of benefit	No	No
13	Timeline till application approval	45 days	20 days

List of 12 Mahajyoti schemes rationalized into 1 umbrella scheme: MahaJyoti Training scheme

1. Pre-Examination Training for Union Public Service Commission (UPSC) – Marathi Medium Maharashtra / English Medium, Delhi
2. Pre-Examination Training for Maharashtra Public Service Commission (MPSC) – State Services Examination
3. Pre-Examination Training for Maharashtra Public Service Commission (MPSC) – Combined Group B & C Examination
4. Pre-Examination Training for MBA-CAT/CMAT-CET Examination
5. Pre-Examination Training for UGC NET/CSIR/MH-SET Examination
6. Pre-Examination Training for Military Recruitment Examination
7. Pre-Examination Training for Maharashtra Engineering Services Examination
8. Pre-Examination Training for Staff Selection Commission (SSC-CGL) Examination
9. Pre-Examination Training for IBPS Banking/PO/LIC/AAO Examinations
10. Pre-Examination Training for Railway Recruitment Examination
11. Pre-Examination Training for TAIT Examination
12. JEE NEET / MHT CET Online Pre-Examination Training

MahaJyoti Training Scheme			
Sr. No.	**GPR Output**	**Existing**	**Proposed - GPR**
1	Pre-application Visit	No	No
2	Application form details:		
2a	Number of fields in Application Form	43	30
2b	Number of Mandatory Fields in common form	37	29
2c	Number of fields pre-fetched/auto-filled	0	29 (Including conditional fields)
2d	Number of Documents	10	9
2e	Number of Documents pre-fetched	0	9
3	Application / Service Fee (₹)	0	0
4	Fully digital submission	Yes	Yes
5	On-ground Verification required	No	No
6	Number of approval desks	30	4
7	Physical file / document movement required	Yes	No
8	Digital delivery of benefit	No	No
9	Timeline till application approval	45 days	20 days

List of 6 Mahajyoti schemes rationalized into 1 umbrella scheme: MahaJyoti financial assistance scheme

1. UPSC Civil / Other Group A Services Mains Financial Assistance
2. UPSC Civil / Other Group A Services Interview Financial Assistance
3. MPSC State/ Other Group A Services Mains Financial Assistance
4. MPSC State/ Other Group A Services Interview Financial Assistance
5. MPSC Secondary Services Mains Financial Assistance
6. MPSC Secondary Services Interview Financial Assistance.

MahaJyoti Financial Assistance Scheme			
Sr. No.	**GPR Output**	**Existing**	**Proposed - GPR**
1	Pre-application Visit	No	No
2	Number of fields in Application Form	31	18
3	Number of Mandatory Fields in common form	31	18
4	Number of fields pre-fetched/auto-filled	0	6 (Including conditional fields)
5	Number of Documents	9	8
6	Number of Documents pre-fetched	0	5
7	Application / Service Fee (₹)	0	0
8	Fully digital submission	No	Yes
9	On-ground Verification required	No	No
10	Number of approval desks	23	4
11	Physical file / document movement required	Yes	No
12	Digital delivery of benefit	No	No
13	Timeline till application approval	45 days	20 days

List of 7 AMRUT schemes rationalized into 1 umbrella scheme: AMRUT Institute Training Scheme

1. अमृत-MCED योजना
2. तांत्रिक रोजगारक्षम प्रशिक्षण योजना (IGTR Short & LongTerm)
3. अमृत कौशल्य उद्यम विकास प्रशिक्षण योजना
4. CIPET कौशल्य विकास प्रशिक्षण (Short & Long Term)
5. NIELET कौशल्य विकास प्रशिक्षण (Short Term)
6. युवकांना स्वयं रोजगारासाठी कृषि क्षेत्रात ड्रोन ऑपरेट करण्याचे रिमोट पायलट प्रशिक्षण योजना
7. Business इनक्युबेशन योजना

AMRUT Institute Training Scheme			
Sr. No.	**GPR Output**	**Existing**	**Proposed - GPR**
1	Pre-application Visit	No	No
2	Application form details:		
2a	Number of fields in Application Form	19	16
2b	Number of Mandatory Fields in common form	18	16
2c	Number of fields pre-fetched/auto-filled	0	6 (Including conditional fields)
2d	Number of Documents	6	6
2e	Number of Documents pre-fetched	0	6
3	Application / Service Fee (₹)	NA	NA
4	Fully digital submission	Yes	Yes
5	On-ground Verification required	Yes	Yes
6	Number of approval desks	6	3
7	Physical file / document movement required	No	No
8	Digital delivery of benefit	Yes	Yes
9	Timeline (till application approval)	7 days	7 days

List of 6 AMRUT schemes rationalized into 1 umbrella scheme: AMRUT Financial Assistance for Educational schemes

1. महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या [MPSC] उमेदवारांना प्रोत्साहनात्मक अर्थसहाय्य देणे
2. संघ लोकसेवा आयोगाच्या [UPSC] उमेदवारांना अर्थसहाय्य देणे
3. AIIMS,IIM,IIT, IITs येथे प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना अर्थसहाय्य देणे
4. अमृत कौशल्य विकासासाठी C-DAC या प्रशिक्षण संस्थेमार्फत रोजगारक्षम व उद्योगाभिमुख प्रशिक्षणासाठी अर्थसहाय्य.
5. संगणक टंकलेखन योजना
6. लघुलेखन प्रशिक्षण योजना

AMRUT Financial Assistance for Educational schemes			
Sr. No.	**GPR Output**	**Existing**	**Proposed - GPR**
1	Pre-application Visit	No	No
2	Application form details:		
2a	Number of fields in Application Form	19	15
2b	Number of Mandatory Fields in common form	19	15
2c	Number of fields pre-fetched/auto-filled	0	6 (Including conditional fields)
2d	Number of Documents	7	7
2e	Number of Documents pre-fetched	0	5
3	Application / Service Fee (₹)	NA	NA
4	Fully digital submission	Yes	Yes
5	On-ground Verification required	No	No
6	Number of approval desks	6	3
7	Physical file / document movement required	No	No
8	Digital delivery of benefit	NA	NA
9	Timeline (till application approval)	7 days	7 days